

ПРАВОВИЙ ВПЛИВ, НЕ ПОВ'ЯЗАНИЙ З РЕАЛЬНОЮ (ПОВНОЮ) КРИМІНАЛЬНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ, НА НЕПРАВОМІРНУ ПОВЕДІНКУ

У статті досліджено проблеми правового впливу, не пов'язаного з реальною (повною) кримінальною відповідальністю, на неправомірну поведінку. Висвітлено теоретичні та прикладні проблеми такого правового впливу.

Ключові слова: правовий вплив на неправомірну поведінку; непритягнення до кримінальної відповідальності; альтернативи кримінальній відповідальності; звільнення від кримінальної відповідальності; звільнення від покарання; звільнення від відбування покарання.

Упродовж багатьох років у кримінально-правовій доктрині є усталеним положення про те, що найпоширенішою формою реакції держави на неправомірну поведінку є застосування покарання. Кримінальний кодекс України (далі – КК) у суспільстві прийнято називати суворим, а санкція кримінально-правової норми сприймається багатьма, *a priori*, як така, що має застосовуватися до кожного, хто вчинив суспільно-небезпечне діяння. Утім, на практиці це не завжди так. Зіставлення статистичних даних МВС України та Державної судової адміністрації України свідчить про те, що лише не більше 1/5 частини правопорушників відчувають на собі потенціал карального впливу кримінально-правової санкції. Певною мірою це пов'язано з тим, що у законодавстві кримінального блоку міститься не менше ніж сто правових норм, що дають змогу особі на цілком законних підставах бути не притягнутою до реальної або до повної кримінальної відповідальності.

Проблеми різних видів правового впливу, не пов'язаного з реальною (повною) кримінальною відповідальністю, на неправомірну поведінку досліджували, зокрема, у монографіях Ю. В. Баулін, Л. В. Головки, Є. О. Письменський, В. В. Скибицький, І. А. Тарханов, П. В. Хряпінський. Для позначення аналізованих норм юристи вживають різні терміни: «норми, що виключають кримінальну відповідальність», «альтернативи кримінальному переслідуванню», «альтернативи вирішення кримінально-правових конфліктів», «кримінально-правовий компроміс», «альтернативи кримінальної відповідальності», «заохочувальні норми», «заохочувальні заходи кримінально-правового впливу», «звільнення від кримінальної відповідальності», «квазізаходи кри-

мінально-правового впливу», «альтернативи покаранню», «звільнення від покарання», «звільнення від відбування покарання», «пом'якшення покарання» тощо [1–8]. Водночас становить неабиякий теоретичний та прикладний інтерес викласти норми, що дають змогу особі на цілком законних підставах бути не притягнутою до реальної або до повної кримінальної відповідальності у вигляді системи, погляд на яку може дещо вразити читача справжньою гуманністю вітчизняного законодавця. Не меншої уваги потребує і процесуальний аспект застосування таких норм, що може збагатити знання юристів-практиків (здебільшого адвокатів).

Систематизація зазначених норм може здійснюватися за різними критеріями. В основу такої систематизації може бути покладено критерій виду законодавства, в якому передбачено ці норми (кримінальне, кримінальне процесуальне, кримінально-виконавче); правовий інститут, який їх регламентує; ступінь обов'язковості їх застосування; умовність їх застосування; юридичні факти, з якими закон пов'язує можливість незастосування або неповного застосування кримінальної відповідальності (далі – «уникнення» кримінальної відповідальності) тощо. Однак враховуючи, що правові відносини у зв'язку з неправомірною поведінкою розвиваються у межах певних процесуальних стадій, у цій публікації (з прикладних міркувань) ми покладемо в основу систематизації цих норм спільний критерій – стадію кримінального провадження, на якій можливе відповідне «уникнення» кримінальної відповідальності, а також підстави для такого «уникнення».

Відомо, що кримінальне провадження складається з досудового розслідування і судового

провадження (пункти 5, 10, 24 ч. 1 ст. 3 Кримінального процесуального кодексу України, далі – КПК). За критерієм стадії кримінального провадження, на якій можливе відповідне «уникнення» кримінальної відповідальності, а також підстав для такого «уникнення», на нашу думку, можна виокремити: 1) кримінально-правові норми про виключення кримінальної відповідальності під час досудового розслідування; 2) кримінальні процесуальні норми про виключення кримінальної відповідальності під час досудового розслідування; 3) кримінально-правові норми про звільнення від кримінальної відповідальності під час досудового розслідування; 4) кримінальні процесуальні норми про виключення кримінальної відповідальності або звільнення від неї під час судового провадження; 5) кримінально-правові норми про звільнення від покарання при ухваленні вироку; 6) правові норми про звільнення від покарання під час виконання вироку. В кожну з зазначених груп норм входять відповідні підгрупи норм.

«Уникнення» кримінальної відповідальності на стадії досудового розслідування. До першої групи належать кримінально-правові норми, що визначають такі підстави для виключення кримінальної відповідальності:

1) *кримінально-правові норми про виключення кримінальної відповідальності за відсутності в діянні ознак злочину або складу злочину:* малозначність діяння (ч. 2 ст. 11 КК); готування до злочину невеликої тяжкості (ч. 2 ст. 14 КК); добровільна відмова особи при незакінченому злочині, якщо фактично вчинене нею діяння не містить складу іншого злочину (ст. 17 КК); добровільна відмова організатора, підбурювача чи пособника, якщо вони відвернули вчинення злочину або своєчасно повідомили відповідні органи державної влади про злочин, що готується або вчиняється (ч. 2 ст. 31 КК); вчинення суспільно небезпечного діяння, передбаченого Кримінальним кодексом, особою, яка перебувала в стані неосудності (ч. 2 ст. 19 КК) (правовий наслідок – застосування примусових заходів медичного характеру (ст. 94 КК, Глава 39 КПК)); вчинення злочину особою у віці, з якого не може наставати кримінальна відповідальність (ст. 22 КК) (правовий наслідок – застосування примусових заходів виховного характеру (ст. 105 КК, § 2 Глави 38 КПК)); не обіцяне заздалегідь переховування злочинця, знярядь і засобів вчинення злочину, слідів злочину чи предметів, здобутих злочинним шляхом, або придбання чи збут таких предметів, за відсутності ознак злочинів, передбачених статтями 195 і 396 КК (ч. 6 ст. 27 КК); ексцес виконавця при співучасті (ч. 5 ст. 29 КК);

відмова давати показання під час провадження досудового розслідування або в суді щодо себе, а також членів її сім'ї чи близьких родичів, коло яких визначається законом (ч. 2 ст. 385 КК); заздалегідь не обіцяне приховування злочину членом сім'ї чи близьким родичем особи, яка вчинила злочин, коло яких визначається законом (ч. 2 ст. 396 КК);

2) *кримінально-правові норми про виключення кримінальної відповідальності за наявності обставин, що виключають злочинність діяння:* необхідна оборона (частини 1–2 ст. 36 КК); перевищення меж необхідної оборони за відсутності наслідків, передбачених у статтях 118 і 124 КК (ч. 3 ст. 36 КК); неможливість особи внаслідок сильного душевного хвилювання, викликаного суспільно небезпечним посяганням, оцінити відповідність заподіяної нею шкоди небезпечності посягання чи обставинці захисту (ч. 4 ст. 36 КК); застосування зброї або будь-яких інших засобів чи предметів для захисту від нападу озброєної особи або нападу групи осіб, а також для відвернення протиправного насильницького вторгнення у житло чи інше приміщення (ч. 5 ст. 36 КК); уявна оборона (частини 1–2 ст. 37 КК); перевищення меж уявної оборони за відсутності наслідків, передбачених у статтях 118 і 124 КК (ч. 3 ст. 37 КК); затримання особи, що вчинила злочин (ч. 4 ст. 37 КК); перевищення меж, необхідних для затримання злочинця за відсутності наслідків, передбачених у статтях 118 і 124 КК (ч. 2 ст. 38 КК); крайня необхідність (ч. 1 ст. 39 КК); перевищення меж крайньої необхідності, якщо внаслідок сильного душевного хвилювання, викликаного безпекою, що загрожувала, особа не могла оцінити відповідність заподіяної шкоди цій небезпеці (ч. 3 ст. 39 КК); фізичний примус (ч. 1 ст. 40 КК); фізичний або психічний примус за умови, якщо особа внаслідок сильного душевного хвилювання, викликаного безпекою, що загрожувала, не могла оцінити відповідність заподіяної шкоди цій небезпеці (ч. 2 ст. 40, ч. 3 ст. 39 КК); виконання законного наказу або розпорядження (ч. 1 ст. 41 КК); відмова виконувати явно злочинний наказ або розпорядження (ч. 3 ст. 41 КК); діяння, вчинене з метою виконання злочинного наказу чи розпорядження, якщо особа не усвідомлювала і не могла усвідомлювати злочинного характеру наказу чи розпорядження (ч. 5 ст. 41 КК); діяння, пов'язане з ризиком (ст. 42 КК); виконання спеціального завдання з попередження чи розкриття злочинної діяльності організованої групи чи злочинної організації (ст. 43 КК).

Процесуальний порядок виключення кримінальної відповідальності під час досудового

розслідування. У разі констатації на етапі прийняття рішення про початок кримінального провадження слідчим чи прокурором обставин, зазначених у цих кримінально-правових нормах, службові особи не повинні починати досудове розслідування (ст. 214 КПК). У разі якщо досудове розслідування було розпочато і під час його проведення службовою особою були встановлені обставини, викладені в аналізованих нормах, слідчий закриває кримінальне провадження, якщо жодній особі не повідомлялося про підозру (пункти 1, 2 ч. 1 ст. 284, абз. 2 ч. 4 ст. 284 КПК). У тому ж разі, якщо під час проведення досудового розслідування особі було повідомлено про підозру, при встановленні слідчим обставин, викладених в таких нормах, кримінальне провадження закривається прокурором (пункти 1, 2 ч. 1 ст. 284, абз. 3 ч. 4 ст. 284 КПК).

До *другої групи* норм належать кримінальні процесуальні норми про виключення кримінальної відповідальності у зв'язку з тим, що немає заяви потерпілого у кримінальному провадженні у формі приватного обвинувачення, або внаслідок відмови потерпілого від підтримання приватного обвинувачення (ст. 477 КПК):

1) норма про виключення кримінальної відповідальності у зв'язку з тим, що немає заяви потерпілого, або внаслідок відмови потерпілого від підтримання приватного обвинувачення щодо кримінальних правопорушень, передбачених: ч. 1 ст. 122, ст. 125, ч. 1 ст. 126, ч. 1 ст. 129, ст. 132, ч. 1 ст. 133, ч. 1 ст. 135, ч. 1 ст. 136, ч. 1 ст. 139, ч. 1 ст. 142, ст. 145, ч. 1 ст. 152, ст. 154, ч. 1 ст. 161, ч. 1 ст. 162, ч. 1 ст. 163, ч. 1 ст. 164, ч. 1 ст. 165, ч. 1 ст. 168, ч. 1 ст. 176, ч. 1 ст. 177, ст. 180, ст. 182, ч. 1 ст. 194, ст. 195, ст. 197, ст. 203-1, ч. 1 ст. 206, ст. 219, ст. 229, ст. 231, ст. 232, ст. 232-1, ст. 232-2, ч. 1 ст. 355, ст. 356, ч. 1 ст. 361, ч. 1 ст. 362, ст. 364-1, ст. 365-1, ст. 365-2 КК (п. 1 ч. 1 ст. 477 КПК);

2) норма про виключення кримінальної відповідальності у зв'язку з тим, що немає заяви потерпілого, або внаслідок відмови потерпілого від підтримання приватного обвинувачення щодо кримінальних правопорушень, якщо вони вчинені чоловіком (дружиною) потерпілого, передбачених: ч. 2 ст. 122, ч. 2 ст. 126, ст. 128, ч. 1 ст. 130, ч. 1 ст. 146, ч. 2 ст. 152, ч. 1 ст. 153, ч. 1 ст. 286, ч. 1 ст. 296, ч. 2 ст. 361, ч. 2 ст. 362 КК (п. 2 ч. 1 ст. 477 КПК);

3) норма про виключення кримінальної відповідальності у зв'язку з тим, що немає заяви потерпілого, або внаслідок відмови потерпілого від підтримання приватного обвинувачення щодо кримінальних правопорушень, якщо вони вчинені чоловіком (дружиною) потерпілого, іншим

близьким родичем чи членом сім'ї потерпілого, або якщо вони вчинені особою, яка щодо потерпілого була найманим працівником і завдала шкоду виключно власності потерпілого, передбачених: ст. 185, ст. 186, ст. 189, ст. 190, ст. 191, ст. 192, ч. 1 або 2 ст. 289, ст. 357 КК (п. 3 ч. 1 ст. 477 КПК).

Процесуальний порядок виключення кримінальної відповідальності під час досудового розслідування у кримінальному провадженні у формі приватного обвинувачення. У разі констатації того, що немає заяви потерпілого, на етапі прийняття слідчим чи прокурором рішення про початок кримінального провадження у формі приватного обвинувачення, воно не може бути розпочато (ч. 1 ст. 477 КПК). У тому разі, якщо кримінальне провадження у формі приватного обвинувачення було розпочато, однак потерпілий або його представник відмовилися від обвинувачення на стадії досудового розслідування, кримінальне провадження у формі приватного обвинувачення прокурор закриває (ч. 4 ст. 284 КПК).

До *третьої групи* належать кримінально-правові норми про звільнення від кримінальної відповідальності під час досудового розслідування:

1) *загальні норми про звільнення від кримінальної відповідальності*: звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з дійовим каттям (ст. 45 КК); звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з примиренням винного з потерпілим (ст. 46 КК); звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з передачею особи на поруки (ст. 47 КК); звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку із зміною обстановки (ст. 48 КК); звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку із закінченням строків давності (ст. 49 КК);

2) *спеціальні норми про звільнення від кримінальної відповідальності* (ч. 5 ст. 110-2, ч. 2 ст. 111, ч. 2 ст. 114, ч. 3 ст. 175, ч. 4 ст. 212, ч. 4 ст. 212-1, ч. 2 ст. 255 ч. 6 ст. 258, ч. 2 ст. 258-3, ст. 258-3, ч. 6 ст. 260, ч. 3 ст. 263, ч. 4 ст. 289, ч. 4 ст. 307, ч. 4 ст. 309, ч. 4 ст. 311, ч. 4 ст. 321, ч. 4 ст. 321-1, ч. 5 ст. 354, ч. 5 ст. 447 КК).

Процесуальний порядок звільнення від кримінальної відповідальності під час досудового розслідування. Особі, яку підозрюють у вчиненні кримінального правопорушення та щодо якої передбачена можливість звільнення від кримінальної відповідальності у разі здійснення передбачених законом України про кримінальну відповідальність дій, роз'яснюється право на таке звільнення (ч. 2 ст. 285 КПК). Підозрюваному, який може бути звільнений від кримінальної відповідальності, повинно бути роз'яснено суть

підозри, підставу звільнення від кримінальної відповідальності і право заперечувати проти закриття кримінального провадження з цієї підстави. У разі якщо підозрюваний чи обвинувачений, щодо якого передбачене звільнення від кримінальної відповідальності, заперечує проти цього, досудове розслідування проводиться в повному обсязі в загальному порядку (ч. 3 ст. 285 КПК).

Встановивши на стадії досудового розслідування підстави для звільнення від кримінальної відповідальності та отримавши згоду підозрюваного на таке звільнення, прокурор складає клопотання про звільнення від кримінальної відповідальності та без проведення досудового розслідування у повному обсязі надсилає його до суду (ч. 2 ст. 286 КПК). Звільнення від кримінальної відповідальності за вчинення кримінального правопорушення здійснюється судом (ч. 1 ст. 286 КПК).

«Уникнення» кримінальної відповідальності на стадії судового провадження. У разі якщо кримінально-правові або кримінальні процесуальні норми, що належать до першої–третьої аналізованих груп, буде встановлено на стадії судового провадження, то «уникнення» кримінальної відповідальності здійснюється шляхом постановлення судового рішення.

Як відомо, судове провадження передбачає підготовче судове провадження, судовий розгляд, ухвалення та проголошення судового рішення.

Якщо під час судового провадження суд дійде висновку про те, що в діянні особи немає ознак злочину (обставини, що виключають злочинність діяння) або складу злочину (пункти 1, 2 ч. 1 ст. 284 КПК), суд зобов'язаний ухвалити виправдувальний вирок.

У випадку ж, якщо під час судового провадження до ухвалення та проголошення судового рішення потерпілий (його представник) відмовляється від обвинувачення у кримінальному провадженні у формі приватного обвинувачення або судом буде встановлено підстави для звільнення від кримінальної відповідальності, суд має закрити кримінальне провадження (ч. 7 ст. 284, ч. 3 ст. 288 КПК).

Суд закриває також провадження і у випадку, якщо під час судового провадження прокурор відмовився від підтримання державного обвинувачення (п. 2 ч. 2 ст. 284 КПК).

Кримінально-правові норми про звільнення від покарання при ухваленні вироку. Якщо суд дійде висновку про ухвалення обвинувального вироку, то для особи, яка вчинила суспільно небезпечне діяння, можливі такі форми реалізації звільнення від покарання.

Першою формою реалізації такого звільнення є звільнення засудженого від призначення певного виду та міри покарання: у зв'язку із втратою особою суспільної небезпечності (ч. 4 ст. 74 КК); у зв'язку із закінченням строків давності притягнення до кримінальної відповідальності (ч. 5 ст. 74 КК); у зв'язку із захворюванням особи до постановлення вироку на психічну хворобу, що позбавляє її можливості усвідомлювати свої дії (бездіяльність) або керувати ними (ч. 3 ст. 19 КК); у зв'язку з неможливістю застосування до винуватого певного виду покарання (абз. 7 п. 8 постанови Пленуму Верховного Суду України від 24 жовтня 2003 р. № 7 «Про практику призначення судами кримінального покарання»).

У межах другої форми засуджений до певного виду та міри покарання повністю звільняється від призначеного покарання: у зв'язку із захворюванням на тяжку хворобу, на яку особа захворіла до постановлення вироку (ч. 2 ст. 84 КК); у зв'язку із застосуванням до неповнолітнього примусових заходів виховного характеру (ч. 1 ст. 105 КК).

Кримінально-правові норми про звільнення від відбування покарання при ухваленні вироку. При звільненні від відбування покарання винуватий засуджується до певного виду та міри покарання, від подальшого відбування якого він звільняється у зв'язку із певними обставинами: у зв'язку з попереднім ув'язненням особи (ч. 5 ст. 72 КК); з випробуванням (ст. 75 КК); вагітних жінок і жінок, які мають дітей віком до семи років (ст. 79 КК); з випробуванням неповнолітніх (ст. 104 КК); осіб, що захворіли на тяжку хворобу, що перешкоджає відбуванню покарання (ч. 2 ст. 84 КК); на підставі закону про амністію (ст. 85 КК).

Кримінально-правові норми про заміну покарання більш м'яким при ухваленні вироку. На стадії ухвалення вироку заміна покарання більш м'яким можлива з таких підстав: заміна військовослужбовцям (крім військовослужбовців строкової служби) невідбутої частини покарання у виді обмеження чи позбавлення волі на строк не більше 2 років покаранням у виді службового обмеження на той самий строк (ч. 1 ст. 58 КК); заміна військовослужбовцям невідбутої частини покарання у виді позбавлення волі на строк не більше 2 років покаранням у виді тримання у дисциплінарному батальйоні на той самий строк (ч. 1 ст. 62 КК).

Процесуальний порядок звільнення від покарання при ухваленні вироку. У випадку встановлення судом зазначених підстав для звільнення від покарання або його відбування, заміни покарання більш м'яким суд приймає відповідне

рішення, ухвалюючи обвинувальний вирок, керуючись ст. 368 КПК.

Кримінально-правові норми про звільнення від покарання під час виконання вироку. На стадії виконання вироку можливе повне звільнення від призначеного покарання: у зв'язку з усуненням законом караності діяння, за яке було засуджено особу (ч. 2 ст. 74 КК); осіб, що захворіли на психічну хворобу, що позбавляє її можливості усвідомлювати свої дії (бездіяльність) або керувати ними (ч. 1 ст. 84 КК); осіб, що захворіли на тяжку хворобу, що перешкоджає відбуванню покарання (ч. 2 ст. 84 КК); у зв'язку із станом здоров'я військовослужбовця, що робить його непридатним до військової служби (ч. 3 ст. 84 КК).

На цій стадії застосовують також види звільнення від покарання як позитивний правовий наслідок рішення суду про звільнення від відбування покарання: 1) про звільнення від призначеного покарання з випробуванням після закінчення іспитового строку (статті 75, 78, 79, 104 КК); 2) про звільнення від покарання жінок, звільнених від відбування покарання внаслідок їхньої вагітності або наявності дітей віком до трьох років (ч. 4 ст. 83 КК); 3) про звільнення від покарання осіб, щодо яких застосовувалися примусові заходи медичного характеру, що за строком свого застосування перевищують строк покарання, визначений у вирокі (частини 1 і 4 ст. 84, ст. 72 КК).

Правові норми про звільнення від відбування покарання під час виконання вироку. Звільнення від відбування покарання на цій процесуальній стадії може реалізовуватися у певних формах. *Першою* такою формою є звільнення від відбування покарання засудженого, який *ще не почав реально відбувати покарання*: у зв'язку із закінченням строків давності виконання обвинувального вироку (ст. 80, ч. 4 ст. 84 КК); у зв'язку із закінченням строків давності виконання обвинувального вироку (частини 1 і 3 ст. 106 КК).

Другою формою, що застосовується на цій стадії, є звільнення від відбування покарання засудженого, який *почав реально відбувати покарання*: умовно-дострокове звільнення від відбування покарання (ст. 81 КК); умовно-дострокове звільнення від відбування покарання неповнолітнього (ст. 106 КК); вагітних жінок і жінок, які мають дітей віком до трьох років, засуджених до обмеження волі або позбавлення волі, які стали вагітними або народили дітей під час відбування покарання (ст. 83 КК); вагітних жінок, засуджених до громадських чи виправних робіт, які стали вагітними під час відбування покарання (ч. 3 ст. 37, ч. 6 ст. 42, ч. 9 ст. 154 КВК); осіб, що за-

хворіли на психічну хворобу, що позбавляє їх можливості усвідомлювати свої дії (бездіяльність) або керувати ними (ч. 1 ст. 84 КК); осіб, що захворіли на іншу тяжку хворобу, що перешкоджає відбуванню покарання (ч. 2 ст. 84 КК); осіб, засуджених до громадських робіт або обмеження волі, які під час відбування покарання були визнані інвалідом першої чи другої групи або досягли пенсійного віку (ч. 3 ст. 37, ч. 9 ст. 59, ч. 6 ст. 154 КВК); осіб, засуджених до виправних робіт, що досягли пенсійного віку (ч. 6 ст. 42, ч. 9 ст. 59 КВК); осіб на підставі закону про амністію (статті 85, 86 КК); осіб на підставі акта про помилування (статті 85, 87 КК).

Кримінально-правові норми про заміну покарання більш м'яким під час виконання вироку. На стадії виконання вироку законодавство передбачає такі види заміни покарання більш м'яким: заміна невідбутої частини покарання у виді обмеження чи позбавлення волі більш м'яким (ст. 82 КК); заміна невідбутої частини покарання у виді виправних робіт штрафом особам, що стали непрацездатними після початку виконання покарання (ч. 3 ст. 57 КК); заміна невідбутої частини виправних робіт штрафом за зразкову поведінку і сумлінне ставлення до праці (частини 2, 3 ст. 46 КВК); заміна військовослужбовцям (крім військовослужбовців строкової служби) невідбутої частини покарання у виді обмеження чи позбавлення волі на строк не більше двох років покаранням у виді службового обмеження на той самий строк (ч. 1 ст. 58 КК); заміна військовослужбовцям строкової служби невідбутої частини покарання у виді позбавлення волі на строк не більше двох років покаранням у виді тримання у дисциплінарному батальйоні на той самий строк (ч. 1 ст. 62 КК); заміна невідбутої частини покарання у виді обмеження чи позбавлення волі жінці, звільненої від відбування покарання внаслідок її вагітності або наявності дітей віком до трьох років (ч. 4 ст. 83 КК); заміна довічного позбавлення волі на позбавлення волі особі, якій суд не визнає за можливе застосувати давність (ч. 5 ст. 80 КК); заміна довічного позбавлення волі на позбавлення волі на строк не менше 25 років при застосуванні акта про помилування (ч. 2 ст. 87 КК).

Кримінально-правові норми про пом'якшення покарання під час виконання вироку. Пом'якшення покарання передбачає зниження або скорочення судом межі призначеного за вирокі суду покарання, яке відбуває засуджений. Підставою такого пом'якшення є: пом'якшення покарання шляхом зниження максимальної межі покарання, встановленої санкцією нового закону про

кримінальну відповідальність (ч. 3 ст. 74 КК); пом'якшення покарання внаслідок застосування закону про амністію (ст. 86 КК); пом'якшення покарання внаслідок застосування акта про помилування (ст. 87 КК).

Процесуальний порядок звільнення від покарання під час виконання вироку. У випадку встановлення судом зазначених підстав для звільнення від покарання або його відбуття, заміни покарання більш м'яким, пом'якшення покарання

суд приймає відповідне рішення шляхом постановлення ухвали суду керуючись статтями 537–539 КПК.

Отже, законодавство кримінального блоку містить близько ста правових норм, що визначають різні види правового впливу на неправомірну поведінку, не пов'язаного з реальною (повною) кримінальною відповідальністю. Ці норми потребують свого подальшого теоретико-прикладного дослідження.

Список літератури

1. Баулін Ю. В. Обстоятельства, исключющие преступность деяния / Ю. В. Баулин. – Х. : Основа, 1991. – 360 с.
2. Баулін Ю. В. Звільнення від кримінальної відповідальності : монографія / Ю. В. Баулін. – К. : Атіка, 2004. – 296 с.
3. Головка Л. В. Альтернативы уголовному преследованию в современном праве : монографія / Л. В. Головка. – СПб. : Юридический центр Пресс, 2002. – 544 с.
4. Дудоров О. О. Кримінальне право : навч. посібник / О. О. Дудоров, М. І. Хавронюк ; за заг. ред. М. І. Хавронюка. – К. : Ваіте, 2014. – 944 с.
5. Письменський Є. О. Теоретико-прикладні проблеми звільнення від покарання та його відбуття за кримінальним правом України / Є. О. Письменський ; [наук. ред. д-р юрид. наук, проф. О. О. Дудоров]. – Луганськ : РВВ ЛДУВС ім. Е.О. Дідоренка, 2014. – 727 с.
6. Скибицький В. В. Освобождение от уголовной ответственности и отбывания наказания / В. В. Скибицький. – К. : Наукова думка, 1987. – 184 с.
7. Тарханов И. А. Поощрение позитивного поведения в уголовном праве / И. А. Тарханов : монографія. – Казань : Изд-во Казан. ун-та, 2001. – 332 с.
8. Хряпінський П. В. Заохочувальні норми у кримінальному законодавстві України : навч. посібник / П. В. Хряпінський. – К. : ЦУЛ, 2008. – 192 с.

O. Gorokh

THE LEGAL INFLUENCE WHICH IS NOT CONNECTED WITH REAL (FULL) CRIMINAL RESPONSIBILITY ON ILLEGAL BEHAVIOUR

The article investigates the problems of the legal influence on illegal behaviour not connected with real (full) criminal responsibility. Theoretical and applied problems of such legal influence are covered. The author considers the system of the norms that allow the person not to be brought to real or full trial on the legal grounds. Several questions are covered in the article: which precepts of law allow the offender to avoid criminal responsibility during the pre-judicial investigation or judicial proceedings; which norms allow the offender to be exempted from criminal responsibility during the pre-judicial investigation or judicial proceedings; and what allows the offender to be exempted from the punishment or serving during the judicial proceedings. The procedural aspect of the usage of such norms is stated.

It is shown that the person might “avoid” criminal responsibility at the stage of pre-judicial investigation as a result of application of the criminal precepts of law on exemption of criminal responsibility at the absence of the essential elements of offense or an actus reus in the actions of the person, and also in the presence of the circumstances excluding the crime of act. The procedural order of an exception of criminal responsibility on the specified bases is described.

The author also lists the procedural rules of exemption of criminal responsibility of the offender in view of the lack of the statement of the victim in criminal proceedings in the form of frequent charge. The procedural order of exemption of criminal responsibility on the specified procedural basis is described in the article.

Extra attention is paid to the analysis of the criminal precepts of law establishing the general and special views on release from criminal responsibility at the stage of pre-judicial investigation and judicial review. The article describes the procedural order of release from criminal responsibility on the specified bases.

The article also analyses the criminal precepts of law on release from punishment at the resolution of a sentence, and at the execution of a sentence. The author delineates the procedural order of release from punishment at these stages of judicial proceedings.

Keywords: legal influence on illegal behavior, not criminal prosecution, alternative for criminal responsibility, release from a criminal responsibility, release from punishment, release from serving sentence.

Матеріал надійшов 10.04.2017